

Eukaristi som enhedens sakramente

I forbindelse med det eukaristiske år 2004-2005 har kardinal Walter Kasper udsendt en bog med titlen "Enhedens sakramente".¹ I denne anmeldelse af bogen belyses også dens relevans for den økumeniske samtale i Danmark

Af Jacob Thomsen

På Københavns Universitet, Det Teologiske Fakultet, afholdt Det Mellemkirkelige Råd den 26. marts 2004 en studiedag for en særlig indbudt kreds om "Kirke og Embede", der unægtelig er et væsentligt element i de luthersk-katolske samtaler. Specielt eftermiddagens emne "Embede og Eukaristi" gav anledning til livlige drøftelser. Som biskop Hans L. Martensen, der deltog som katolsk repræsentant, sagde i sit indlæg, havde han aldrig oplevet noget økumenisk møde, uden at netop dette spørgsmål om nadverfællesskab var blevet rejst som et hovedanliggende.

Efter formiddagens vidt forskellige standpunkter blev der hed debat om muligheden for nadverfællesskab. Medens der tidligere samme dag var demonstreret betydelig uenighed også mellem lutheranere om, hvad kirke og embede betyder i luthersk sammenhæng, fremførte de lutherske deltagere nu i enighed kravet om nadverfællesskab. Som professor dr. Theodor Jørgensen engang i en økumenisk debat sagde med en tilspidset formulering: "Enhver, der bryder forbudet mod nadverfællesskab, gør en god gerning."

Kardinal Kaspers ovennævnte bog, som udkom i oktober 2004 ved begyndelsen af det eukaristiske år, ville måske kunne have bragt større klarhed til veje i debatten et halvt år forinden på Københavns Universitet.

Personen Walter Kasper er ikke nogen hvem som helst. Hans løbebane giver gode forudsætninger for at deltage i økumenisk debat: dogmatikprofessor i Tübingen, biskop i Rottenburg-Stuttgart, sekretær for det pavelige råd til fremme af de kristnes enhed og nu leder af rådet. Indholdet af hans bog afspejler hans livsløb: Et hyrdebrev fra hans bispetid behandler eukaristiens betydning for menighedernes gudstjenester. Pastoral synsvinkel har også et par bibelske betragtninger over væsentlige sider af eukaristien. Kaspers deltagelse i økumenisk samtale afspejles i et foredrag om eukaristien i det kristne livs økumeni.

De to sidste store afsnit i bogen giver en teologisk uddybning af emnet: Eukaristiens enhed som vidnesbyrd om Kirkens enhed. Hans nu udkomne bog leverer et bemærkelsesværdigt bidrag til et af den økumeniske samtales mest ømtålelige emner: fælles nadver.

Allerede titlen på bogen er lidt af en provokation: "Enhedens sakramente". Dette udtryk bliver undertiden brugt i den betydning, at enheden mellem de kristne skulle kunne skabes, hvis man på kryds og tværs - uanset forskelle i tro - gik til alters hos hinanden. At der ved eukaristien skabes - og ikke blot udtrykkes - enhed, benægter Kasper ikke, men han tilføjer rigtignok nogle afgørende

¹ Walter Kardinal Kasper, Sakrament der Einheit. Eukaristie und Kirche. Herder 2004. 157 s.

ord: enhed mellem de troende. Enheden vokser hos dem, der har hjemme i den samme tro, men uden fælles tro er fælles nadver i virkeligheden et selvbedrag.

Udtrykket "enhedens sakramente" om eukaristien findes talrige gange hos de store teologer lige siden Augustin, og det kan udledes af den smukke indledningstekst i 2. Vatikankoncils dogmatiske konstitution om Kirken (kapitel 1,1): "Kirken er i Kristus ligesom et sakramente, d.v.s. et tegn og redskab for den inderlige forening med Gud og for hele menneskeslægtens enhed." Kasper tilføjer: "Eukaristien er denne enheds sakramente".

Men hvad forstås der nu ved det? Bogens sidste og vægtigste kapitel giver svaret og sammenfatter hele bogens anliggende.

Kirke kan defineres som fællesskab omkring eukaristien. Såvel den hellige skrift som kirkefædre udelukker en rent individualistisk forståelse af nadveren. Kirkens enhed er forudsætningen for at kunne praktisere det eukaristiske fællesskab på meningsfuld måde, nemlig i troens fællesskab.

Pluralisme er blevet lidt af et grunddogme i moderne virkelighedsforståelse: man kan i vore dages postmoderne filosofi næsten ikke forestille sig at kunne eller skulle nå bag om pluralitet til en virkelighed, der udgør en enhed. I 1952 har den toneangivende protestantiske teolog E. Käsemann endda hævdet, at den nytestamentlige kanon tværtimod at vidne om Kirkens enhed begrundede de efterreformatoriske konfessioners forskellighed. Han mente dermed, at vi burde give os tilfreds med den eksisterende bekendelsesmæssige forskellighed, ja uforenelighed. Konsekvensen ville da være at opgive alle bestræbelser for enighed i f.eks. nadverforståelse og kun tale om interkommunion mellem forskellige sakramentsfællesskaber, der på troens plan gensidig udelukker hinanden. Men dette ville være en ren selvmodsigelse, for interkommunion ville i så fald dække over en mangel på enhed, der accepteres som uopnåelig, en "enhed" uden enhed.

Herimod står en rigdom af vidnesbyrd fra såvel Bibel som kirkelig tradition lige siden oldtidens kirkefædre om Kirkens enhed, der udtrykkeligt fremgår af den nikænske trosbekendelse, og eukaristien er i særlig grad enhedens sakramente. Nadverfællesskab og kirkefællesskab lader sig ikke adskille. Det er hele Kirkens opfattelse både i øst og i vest. Allerede *Didake* eller *De tolv apostles lære*² fra omkring år 100 vidner herom i den af kirkefædre ofte citerede tekst (kapitel 1,1): "Ligesom dette brødte brød var spredt ud over bjergene og blev samlet og blev ét, lad således din menighed fra jordens ender blive samlet i dit rige."

Paulus-steder er der også rigeligt af, f.eks. 1 Kor 10,17: "Alle har vi del i det ene brød."

Sammenhængen mellem eukaristi og kirke var også levende hos middelalderens store teologer som Bonaventura og Thomas af Aquin. Ligesom man kan se hos den unge Luther i hans "En prædiken om Kristi hellige sande legemes højærværdige sakramente" (WA 2, s.742, dansk oversættelse i Luthers skrifter i udvalg, bd. 1, 1962, s. 129). Kirke er ikke noget, mennesker skaber eller organiserer. Det er eukaristien, der danner den ene kirke, ligesom det er den ene kirke, der fejrer mysterierne, frem for alt nadveren. Overalt hvor eukaristien fejres, er Kirken. Eukaristien er sakramenternes sakramente, kilde, midte og højdepunkt i Kirkens liv. De enkelte menigheder kan kun fejre eukaristi i *communio*, fællesskab, med alle de andre eukaristifejrende menigheder. Enheden opnås ikke ved nogen efterfølgende sammenslutning af menigheder. Ligesom den hele kirke eksisterer i og af de enkelte lokalkirker, således eksisterer lokalkirker kun i og af den universelle kirke.

Den fasthed i grundsynspunkter, der kendetegner Kaspers bog, forenes imidlertid med stor smidighed. Når han påtaler svaghederne i efterkonciliær teologi, mister han ikke balancen. Et eksempel er omtalen af eukaristiens karakter af offer, som teologien efter konciliet ofte har underbelyst til fordel for karakter af fællesmåltid. Kasper understreger, at nadveren naturligvis også er et måltid, der ska-

² De apostolske Fædre i dansk oversættelse med indledning og noter. Red. af Niels Jørgen Cappelørn, Niels Hyldahl, Bertil Wiberg. København: Det danske Bibelselskab 1985, 352 s.

ber fællesskab - med Gud og med hinanden. Men alvoren i det eukaristiske fællesskab går tabt, hvis korsets offerdimension forsvinder. Uden tilgivelsens og bodens sakramente er det ikke muligt at praktisere eukaristi som enhedens sakramente. Optagelse af synderen i eukaristiens fællesskab sker i bodens sakramente, skriftemålet. Fællesskab, udelukkelse og genforening hører sammen.

Endnu et eksempel på Kaspers evne til at afbalancere: Samtidig med at han må afvise en generel invitation til alle om at deltage i den katolske eukaristi uanset tro og kirkeligt tilhørsforhold, minder han om den kanoniske rets overordnede princip, at "sjælenes frelse er højeste lov". Der gives bestemmelser om mulige individuelle løsninger under bestemte pastorale betingelser.

Det karakteristiske for Kasper er således, at han forener principfasthed med smidighed. Ikke for intet beklæder han posten som leder af Det pavelige råd til fremme af de kristnes enhed. Han er selvskreven repræsentant i økumeniske samtaler.